

Remissvar

Utbildningsdepartementet

Dnr

U2025/02404

Yttrande över promemorian **Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga**

Sveriges Lärare har valt att inkomma med synpunkter på rubricerad remiss. Förbundet yttrar sig kring de delar som har konsekvenser för förbundets medlemmar.

Övergripande synpunkter

Sveriges Lärare välkomnar att frågan om utbildning för barn och unga i frihetsberövande miljöer uppmärksammas. Samtidigt vill förbundet understryka att förslagen rör en grupp barn i en särskilt utsatt situation, där statens ansvar enligt barnkonventionen är långtgående och fördjupat.

Utbildning är en grundläggande rättighet och en central skydds- och framtidsfaktor för barn och unga. När staten frihetsberövar barn aktualiseras därför höga krav på rättssäkerhet, likvärdighet och kvalitet i utbildningen, liksom på de professionella villkor som omgärdar undervisningen. Sveriges Lärare menar att utbildning i frihetsberövande miljöer aldrig kan betraktas som likvärdig med utbildning i ordinarie skolformer utan betydande och medvetna kompensatoriska insatser.

Förbundet vill särskilt betona att ett utbyggt regelverk för utbildning inom Kriminalvården inte får bidra till att normalisera eller legitimera frihetsberövande åtgärder för barn. Varje reform måste i stället ta sin utgångspunkt i principen om barnets bästa, skolans förebyggande och

skyddande roll samt målet att barn och unga så snabbt som möjligt ska kunna återgå till utbildning inom det ordinarie skolväsendet.

Mot denna bakgrund lämnar Sveriges Lärare följande synpunkter.

Barnrätts- och elevperspektivet – utbildning i starkt begränsande miljöer

Även om utbildning i kriminalvårdsanstalt är nödvändig när barn och unga frihetsberövas, kvarstår grundläggande frågor om barnets bästa, likvärdighet och utbildningens kvalitet. Barns rätt till utbildning omfattar inte enbart tillgång till undervisning, utan även rätten till en trygg, utvecklande och inkluderande skolmiljö.

En anstalts- eller häktesmiljö präglas av säkerhetskrav, isolering och begränsade sociala sammanhang. Detta riskerar att påverka barns lärande, motivation och psykiska hälsa negativt, särskilt för barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, psykisk ohälsa eller tidigare skolmisslyckanden, grupper som redan är överrepresenterade bland frihetsberövade unga. Sveriges Lärare vill särskilt framhålla risken för att utbildning inom Kriminalvården, trots goda ambitioner, i praktiken blir begränsad i innehåll och genomförande. Kort undervisningstid,

bristande tillgång till behöriga ämneslärare samt svårigheter att genomföra praktiska moment riskerar att leda till en utbildning som avviker från principen om likvärdighet och försvårar återgång till ordinarie skola eller vidare studier.

Häktet – undervisning utan tillräckliga förutsättningar

Sveriges Lärare ser med särskild oro på situationen för barn i häkte. Promemorian lyfter behovet av tidiga utbildningsinsatser, men förbundet vill understryka att undervisning inte kan säkerställas utan att även de fysiska, organisatoriska och personella förutsättningarna regleras.

I dag saknas i många häkten grundläggande resurser för studier, såsom ändamålsenliga lokaler, tillgång till datorer och digitala lärverktyg samt arbetsutrymmen för pedagogisk personal. Utan tydliga krav på dessa förutsättningar riskerar regleringen att bli symbolisk och inte säkerställa barns faktiska rätt till utbildning.

Skolans organisering, ansvar och likvärdighet

Förslagen innebär att Kriminalvården ges ansvar för utbildning som motsvarar skolformer inom skolväsendet. Detta riskerar att skapa ett parallellt skolsystem med egna rektorer, lärare och rutiner, vilket kan försvåra samverkan med elevens ordinarie skola.

Sveriges Lärare ser en risk för att barn hamnar i ett organisatoriskt mellanrum där ansvar för dokumentation, betygssättning, stödinsatser och återgång till ordinarie skola blir otydligt. Förbundet efterlyser därför tydligare nationell styrning och reglerad samverkan mellan Kriminalvården, skolhuvudmän och andra berörda aktörer.

Trygghet och studiero, studie- och yrkesvägledning, läromedel och skolbibliotek

Sveriges Lärare tillstyrker förslagen i avsnittet. När det gäller studie- och yrkesvägledning vill förbundet framhålla att det måste vara utbildade studie- och yrkesvägledare som ansvarar för vägledningen, vilket innebär att de måste ha en svensk studie- och yrkesvägledarexamen. Det är helt nödvändigt för att kunna säkra kvaliteten i den vägledning som eleverna erbjuds. Förbundet vill därför se en skarpare reglering än det som utredningen föreslår och att även skollagen skärps. Sveriges Lärare vill i detta avseende hänvisa till förbundets synpunkter och argument i remissvaret på promemorian Registerkontroll inför antagning till vissa högskoleutbildningar (U2025/01933).

Reglerad undervisningstid

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget om reglerad undervisningstid men understryker att undervisningstiden måste vara garanterad, följas upp systematiskt och inte kunna trängas undan av andra delar av Kriminalvårdens verksamhet.

Entreprenad

Sveriges Lärare avstyrker att utbildning inom Kriminalvårdens skolverksamhet för barn ska kunna bedrivas genom entreprenad. Utbildning i frihetsberövande miljöer kräver en tydlig och sammanhållen ansvarskedja. Entreprenad riskerar att försvaga styrning, ansvar och likvärdighet.

Rektorer och lärare inom Kriminalvårdens utbildning för intagna bör omfattas av det nationella professionsprogrammet

Bedömning:

Rektorer och lärare som arbetar inom Kriminalvårdens skolverksamhet bör ges möjlighet att omfattas av det nationella professionsprogrammet. Det bör utredas på vilket sätt det nationella professionsprogrammet kan omfatta vissa särskilda utbildningsformer enligt 24 kap. skollagen.

Sveriges Lärare instämmer i utredningens bedömning men anser att detta är möjligt att genomföra redan nu, utan vidare omfattande utredningsåtgärder. Förbundet delar till fullo utredningens argumentation och vill tillägga att flera aktörer har påtalat dagens problematik för Utbildningsdepartementet, däribland Sveriges Kommuner och Regioner och Skolverket.

Det kan inte nog understrykas att legitimerade lärare inom verksamheter som regleras i 24 kap. skollagen får sämre möjligheter till karriär och fortbildning eftersom de är uteslagna från professionsprogrammet. Detta riskerar att försvåra både rekrytering och möjligheten att behålla utbildade lärare i dessa verksamheter. Situationen riskerar även att leda till ökad ojämlikhet för eleverna och bristande likvärdighet i skolsystemet, eftersom lärarna uteslängs från möjligheter till viktig fortbildning. Den pedagogiska komplexiteten och elevernas behov är minst lika stora, om inte större, inom SiS och Kriminalvården som i det reguljära skolväsendet.

Mot denna bakgrund anser Sveriges Lärare att regeringen redan nu, utan vidare utredningsåtgärder, både kan och måste agera snabbt för att ändra i regelverket så att professionsprogrammet omfattar även dessa grupper.

Stockholm, 12 februari 2026

Sveriges Lärare

Anna Olskog
Förbundsordförande

Per Båvner
Utredare